

Claudia Piñeiro
Elena Žino

Iš ispanų kalbos vertė Aistė Kučinskienė

R A R A

Vilnius, 2025

RYTAS (ANTRA TABLETÈ)

Tereikia nuo grindų kilstelėti dešinę koją, vos kelis centimetrus, pakėlus – ištiesti priekin, kad šiek tiek atsiplėštų nuo kairės, ir taip truputį ištiesus nuleisti vėl. Tiek tereikia, galvoja Elena. Bet nors apie tai galvoja, nors smegenys nurodo judėti, dešinė koja nepajuda. Nepakyla. Neišsitiesia. Nenusileidžia. Nepajuda, nepakyla, neišsitiesia, nenusileidžia. Tiek nedaug reikia. Bet neišeina. Tuomet Elena sėdi ir laukia. Savo namų virtuvėje. Jai reikia spėti į traukinį, dešimtą ryto išvykstantį sostinėn. Kitas, vienuoliktos, nebetinka, mat tabletė išgerta devintą, todėl ji žino, kad reikia suspėti iki dešimtos, nes kaip tik bus pradėję veikti vaistai, išjudinsiantys jos kūną, kad vykdytų smegenų nurodymus. Jau greitai. Vienuoliktos traukinys netinka, nes tuomet vaistų poveikis bus ėmęs slopti, paskui ir visai praeis, ir ji vėl liks tokia kaip dabar, tik be jokios vilties sulaukti, kol suveiks levodopa. Levodopa vadinama tai, kas pasklinda jos kūne ištirpus tabletei, – šį pavadinimą sužinojo jau seniai. Levodopa. Šitaip jai sakė gydytojas, o tada ji pati užsirašė lapelyje, nes buvo aišku, kad

jo rašto neįskaitys. Dabar žino, kad levodopa turi pasklisti jos kūne. To ir laukia, sėdėdama savo namų virtuvėje. Laukti – tai viskas, ką šią akimirką gali. Mintyse vardią gatves. Iš atminties deklamuoja gatvių pavadinimus. Iš vienos pusės, iš kitos pusės. Lupo, Moreno, Gegužės 25-osios, Mitrės, Rokos. Rokos, Mitrės, Gegužės 25-osios, Moreno, Lupo. Levodopa. Nuo stoties ją skiria tik penki kvartalai, ne tiek jau daug, galvoja, o laukdama deklamuoja. Penkios gatvės. Kol kas dar negali jomis vilkti apsunkusių kojų, telieka tylomis šnabždėti pavadinimus. Norėtusi nieko šiandien nesutikti. Kad niekas nesiteirautų apie sveikatą, kad pavėluotai nereikštų užuojautos dukteriai mirus. Kasdien vis dar išdygsta kas nors, negalėjęs atvykti į šermenis ar laidotuves. Arba nedrįsęs. Arba nenorėjęs. Kai žmogus miršta tokiomis aplinkybėmis kaip Rita, visi mano turintys dalyvauti laidotuvėse. Todėl dešimta valanda – prastas metas, galvoja ji, nes pakeliui į stotį teks praeiti pro banką, o šiandien moka pensijas, didelė tikimybė prasilenkti su koku kaimynu. Ar net su keliais. Nors banką atidaro kaip tik dešimtą, kai traukinys jau bildės į stotį, o ji su bilietu rankoje artinsis prie perono krašto, kad galėtų įlipti, Elena žino, kad praeidama prieš dešimtą sutiks būrelį eilėn jau besirikiujančių pensininkų, tarytum įsibaiminusių, jog pinigų pakaks tik pirmiems atvykusiems. Įėjimą į banką aplenkų nebent apeidama kvartalą, bet jos Parkinsonas neeis. Toks jo vardas. Elena žino, ir jau seniai, kad kai kurias jos kūno dalis, pavyzdžiui kojas, valdo ne ji pati. Tai jis. Arba ji. Svarsto, ar Parkinsoną reikėtų laikyti juo, ar ja, mat pavadinimas vyriškosios giminės, bet tai liga, o liga – moteriškosios. Visai kaip bėda. Ir kančia. Tad apsisprendžia vadinti ją, nes apie ją galvoja taip: ta suknista kalė liga. Kalė yra ji, ne jis. Atsiprašau už negražų žodį, sako Elena. Ji. Gydytojas Benegasas net kelis kartus aiškino, bet Elena iki galo nesupranta: supranta, kuo serga, nes tai jos kūne, bet kai kurių gydytojo žodžių vis dėlto nesusapso. Pirmąkart visko klausėsi kartu su Rita. Rita, šiandien jau mirusia.

Jis pasakė joms, kad Parkinsonas – tai nervų sistemos ląstelių degeneracija. Abiem nepatiko tas žodis. Degeneracija. Nei jai, nei dukteriai. Gydytojas Benegasas veikiausiai pastebėjo, nes išsyk ėmė tikslinti. Sakė, kad tai nervų sistemos liga, dėl kurios dalis nervinių ląstelių degeneruoja, tai yra mutuoja, pasikeičia ar modifikuojasi taip, kad nustoja gaminti dopaminą. Tada Elena išgirdo, kad, smegenims nurodžius judėti, nurodymas pasiekia kojas tik tuo atveju, jei jį nuneša dopaminas. Kaip pasiuntinys, pagalvojo tądien. Tad Parkinsonas yra Ji, o dopaminas – pasiuntinys. Smegenys – niekas, galvoja, nes kojos jų nebeklauso. Kaip kokio nuversto imperatoriaus, nesuprantančio, kad valdžia – nebe jo rankose. Kaip nuogo karaliaus iš pasakos, kurią ji sekdamo Ritai, kai ši buvo maža. Nuverstas imperatorius, nuogas karalius. Dabar taip ir yra: Ji (ne Elena, o jos liga), pasiuntinys ir nuverstas imperatorius. Šiuos žodžius Elena šnabžda taip, kaip ką tik šnabždėjo ją nuo stoties skiriančių gatvių pavadinimus, – tai jos laukimo palydovai. Iš vienos pusės, iš kitos pusės. Nuogas karalius jai nepatinka – jis be drabužių, visas plikas. Geriau nuverstas imperatorius. Laukdama šnabžda, jungia poromis: Ji ir pasiuntinys, pasiuntinys ir imperatorius, imperatorius ir Ji. Vėl pabando pajudėti, bet kojos dar lyg nesavos – ne šiaip nepaklūsta, o stačiai kurčios. Kurčios kojos. Elena džiaugtųsi galėdama joms sušukti, ei, kojos, judinkitės pagaliau! – šauktų jį, po velnių, judinkitės greičiau! – bet žino, kad tai bergždžia, kojos vis tiek negirdėtų jos balso. Todėl nešaukia, laukia. Toliau šnabžda žodžius. Gatvės, karaliai, vėl gatvės. Į šią maldą įpina naujų žodžių: dopaminas, levodopa. Nujaučia, kad dopamino ir levodopos „dopa“ veikiausiai tas pats, bet tik nujaučia, tvirtai nežino, laukia, šnabžda, žaidžia, leidžia pintis liežuviui, jai nerūpi, terūpi, kad laikas prabėgtų, kad ištirtų tabletė, pasklistų po kūną iki pat kojų, o šios pagaliau suprastų, kad reikia judintis.

Ji nervinasi, o tai negerai, nes susinervinus prireikia daugiau laiko vaistams suveikti. Bet to nepakeis. Šiandien bandydama išsiaiškinti,

kas nužudė dukterį, ji trauks paskutinį kozirį – vyks pasikalbėti su vieninteliu žmogumi pasaulyje, kurį mano galinti įtikinti padėti. Mainais už seną, veik pamirštą skolą. Bandys atsiimti tą skolą, nors Rita, jei būtų čia, prieštarautų: gyvenime ne viskas išmainoma, mama, kai kas tiesiog nutinka, ir tiek, nes tokia Dievo valia. Lengva nebus, bet ji pabandys. Moteris, pas kurią vyks, vardu Isabelė. Elena dvejoja, ar Isabelė ją atsimins. Turbūt ne. Ritą – taip, kasmet siunčia Ritai naujametinį atviruką. Galbūt dar negirdėjo apie jos mirtį. Jeigu niekas nepapasakojo, o ji neskaitė vienintelio dvi dienos po laidotuvių publikuoto katalikiškos mokyklos, kurioje dirbo Rita, užuojautos skelbimo (administracija ir mokytojai, mokiniai ir tėvai palaiko Eleną šią sunkią valandą) ir jeigu Elena šiandien su ja nesusitiks, tikriausiai ir šį gruodį moteris atsiųs mirusiam žmogui adresuotą atviruką, palinkės džiaugsmingų šventų Kalėdų ir laimingų Naujųjų Metų. Ritą ji atsimena, bet jos, Elenos, turbūt ne. Net jei atsimintų, neatpažintų tokios sulinkusios, tokiu susenusiu kūnu, neatitinkančiu amžiaus. Susidūrus su šia moterimi, stovint šios moters akivaizdoje jos užduotis bus paaiškinti, kas tokia esanti, ko jai prireikė. Papasakos apie Ritą. Apie Ritos mirtį. Ar bent tiek, kiek nedaug tesupranta iš viso to, kas jai aiškinta. Elena žino, kur ieškoti Isabelės, bet nežino, kaip ten nukakti. Ten, kur prieš dvidešimt metų Isabelę vežė pati Elena su Rita. Jeigu pasiseks, jeigu nepersikraustė, jeigu nenumirė, kaip numirė jos duktė, ras Isabelę ten, sename Belgrano rajono name, kur masyvios medinės durys su bronziniais papuošimais, visai greta gydytojo kabineto. Gatvės pavadinimo neprisimena. Jeigu tik atsimintų klausimą, kurį tuomet uždavė duktė (mama, tu kada nors girdėjusi tokią Nepriklausomybės Kario gatvę?), tuomet žinotų. Greit sužinos, nes pamena, kad gatvė – už vieno ar dviejų kvartalų nuo prospekto, juosiančio visas Buenos Aires nuo pat Retiro rajono iki Generolo Paso gatvės, netoli mažutės aikštės ir traukinio bėgių. Traukinio tada nematė,

tik girdėjo išdundant, o Rita paklausė, kuri čia linija, bet Isabelė neatsakė, nes verkė. Norėdama išsiaiškinti, kaip ten sugrįžti kone po dvidešimties metų, Elena nuėjo į automobilių nuomos punktą prie namų, ties gatvių sankirta. Punktą neseniai atidarė toje vietoje, kur anksčiau veikė duoninė, joje Elena pirkdavo šeimai duoną dar nuo tada, kai ką tik ištekėjusi atsikraustė į rajoną, kol duoninė užsidarė, o jos vietoje įsikūrė automobilių nuoma. Vairuotojas nežinojo; aš čia naujokas, atsiprašė, pasiteiravo savininko. Pakartojo Elenos žodžius: Buenos Aires nuo Retiro rajono iki Generolo Paso gatvės juosiantis prospektas, netoli geležinkelio linijos, savininkas atsakė, kad tai bus Išvaduotojo prospektas, o Elena pritarė: taip, Išvaduotojo, dabar ji jau pamenanti, o tada reikia pasiekti Belgrano rajoną ir rasti mažutę aikštę. Oljeroso gatvė, ištara kitas vairuotojas, ką tik įžengęs, dėl šito jau nesu tikra, sudvejojo Elena, Oljeroso gatvė, patikino vyras, bet ji neatsiminė gatvės pavadinimo, atsiminė medines duris, bronzinius papuošimus, Isabelę, jos vyrą, nors jį blankokai. Gal jus nuvežti? – jis paklausė Elenos, o ši atsakė, kad ne, kelionė tolima, daug kainuos, todėl ji keliausianti traukiniu ir, jei bus sunku ir kūnas nevalios įlipti į metro, prie Konstitucijos aikštės stoties sėsianti į taksį, padarytume nuolaidą, pasiūlė savininkas, ne, ačiū, atsakė ji, galėtume ir į skolą, neatlyžo jis, geriau traukiniu, man nepatinka įsiskolinti, atsakė Elena ir nebesileido įtikinėjama, arti nėra jokios metro stotelės, ponია, aiškino jie, yra Karansa, bet už kokių dešimties kvartalų, jei imsit taksį, būkit budri, kad nevežiotų be reikalo, sakykit taksistui, kad Liepos 9-ojoje suktų į dešinę link Išvaduotojo prospekto, o nuo ten – darsyk į dešinę link Oljeroso gatvės, ne, geriau kitaip, patikslino kelią žinantis vairuotojas, nes Figeroa Alkertos prospektas yra Išvaduotojo prospekto atšaka, todėl dar neprivažiavus Planetariumo reikia žiūrėti, kad suktų į kairę, iki Ispanų paminklo, o tada vėl grįžtų į Išvaduotoją, arba kad į Išvaduotoją grįžtų ties Palermo hipodromu, patikslino savininkas, bet tik neleiskit, kad vežiotų be reikalo, tikrai

nenorite, kad nuvežtume? Ji išėjo nesureagavusi į klausimą, nes į jį jau atsakė anksčiau, nenorėjo vargintis dusyk aiškindama tą patį.

Konstitucijos, Liepos 9-osios, Išvaduotojo, Figeroa Alkortos, Planetariumas, Ispanų paminklas, Išvaduotojo, Oljeroso, medinės durys, bronziniai papuošimai, durys, Oljeroso, Išvaduotojo, Liepos 9-osios, Konstitucijos. Iš vienos pusės, iš kitos pusės. Pamiršo, kurioje maldos vietoje įterpti hipodromą. Laukia, galvoja, vėl vardija gatves. Tas penkias, kurios skiria ją nuo stoties, ir kitas, kurių nepažįsta arba nepamena, tas, kuriomis keliaus atsiimti skolos tikėdama, kad pasiseks, nes netikėti negali. Nuverstas imperatorius. Ji. Vis dar sėdėdama pabando kilstelėti dešinę koją, šįsyk koja paklūsta, pakyla. Taigi ji pasirengusi – dabar jau žino. Kiša delnus po šlaunimis, sustato pėdas greta, kad keliai būtų sulinkę devyniasdešimties laipsnių kampu, sukryžiuojusi rankas dešinę deda ant kairio peties, kairę – ant dešinio, įsisiūbuoja, išsijudina – ir susyk atsistoja nuo kėdės. Šitaip per apžiūras jai liepia stotis gydytojas Benegasas, ji žino, kad šis būdas sudėtingesnis nei kiti, bet mėgina, kai tik gali, treniruojasi, nes per kitą apsilankymą nori mokėti. Nori padaryti įspūdį gydytojui Benegasui, pasirodyti galinti, kad ir ką jis porino pastarąjį kartą, likus kelioms savaitėms iki Ritos mirties. Stovėdama šalia kėdės, nuo kurios ką tik atsiplėšė, nuo grindų kilstelė dešinę koją, vos kelis centimetrus, ištiesia priekin, kol ši pakankamai atitrūksta nuo kairės žingsniui žengti, tada ją nuleidžia, o dabar jau kairei kojai laikas padaryti tą patį, lygiai tą patį. Pakilti. Išsitiesti. Nusileisti. Pakilti, išsitiesti, nusileisti.

Tiek tereikia. Tik tiek. Eiti ir spėti į dešimtos valandos traukinį.